

ՔՈՒՆԸ ԵՒ ԱՏԱՄՈՒՆՔ

ԾԽՈՂՆԵՐ

Պունը յոգնած մարդկութեան համար թէ և գերազանցօրէն կազդուրիչ միակ դարմանն է, բայց աղէտաբեր կ'ըլլայ առնոց համար՝ որոնք քնանալէ առաջ խնամք չեն տանիր ակոսներն և բերանը լաւ մը մաքրելու, լուալու:

Փիտեանք որ ակոսներու փտութիւնն այն ատեն առաջ կու գայ, երբ կերակուրի պզտիկ մնացորդներ ակոսներու և ընդերքի անջրպետներու մէջ մնալով՝ կը խմորին ու թթուութեան կը ձևացնեն:

Ո՛ր և է թթուութեան երբ երկարատեւ՝ առաջներու մածած կենայ, անոնց կիտուածները կը մաշեցնէ, կը ճեղքուէ ու փտութիւն պատճառող մանրէներ կը գոյացընէ:

Փիտեանք նաև թէ օրուան մէջ՝ ծամելու և խօսելու ատեն, բերնին մէջ առատ լորձունք կը ձևանայ, լորձունքը՝ պարունակած լորձնիտին միջնորդութեամբ՝ խմորութեան ատաղձ եկած թթուութեան կը չէզոքացընէ և կերպով մը մեքենաբար՝ առաջնաշարքը թթուութեան ազատ կը պահէ:

Ընդհակառակն՝ մարդու քնանալուն ատեն, լորձունքի հոսումը կը դադրի և շնչառութեան օդը շփուելով բերնի խոռոչներուն և ակոսներուն մէջ մնացած կերակրեղինաց մնացորդներուն հետ՝ խմորում առաջ կը բերէ. խմորումի արգասիքն է զօրաւոր թթուութեան մը՝ որ սաստիկ կը բաղակցի ատաղձակիտուածին հետ և փտութեան պատճառ կ'ըլլայ:

Առողջապահութիւնը կը պահանջէ որ մարդս պառկելէն առաջ ատաղձակրկիտի միջոցաւ՝ բոլոր ակոսներու անջրպետներուն մէջ աննդիինաց մնացորդները խնամքով մաքրելէ յետոյ, ընդերքը, բերանը և կոկորդը ջրով սոսորդէ, և ի վերջոյ մասնաւոր կալաքարային խիւսով և կամ ատաղձակիտուած ակոսները լաւ մը շփէ ու առատ ջրով բերանը ողողելէ յետոյ՝ անկողին մտնէ:

Հ. Ն.

«Երեսով գեղծանողներ՝ Միշտ գլահիկը (կամ ծխազլանը) բերանիդ է»։ — կը լսուի ամէն կողմէ. և ստուգիւ շատեր չափազանց կը ծխեն, դեռատի հասակի մէջ բարակ ծխազլանիկով մը կը սկսին, յետոյ սովորութիւնը կը բռնանայ, և երեսասարդ հասակի մէջ անընդհատ գլահիկներու շարք մը՝ մին միւսին հետէն կը վառուի. իսկ հասուն հասակի մէջ առաւօտէն մինչև իրիկուն՝ անընդհատ կը ծխեն: Մանաւանդ, զրոյները չեն կրնար իրենց սիկառեղէն հրաժարիլ: Անոնք ո՛չ միայն գործի սկսելու համար թուրթի կ'մեկնեն, այլեւ կը զգան, այլ ամենէն առաջ ծխախոտի. եւ յիշատի ատեն կ'ըսեն թէ. «ծուխի դէմ այդքան հակառակիլը՝ մեզի տարօրինակ կ'երևայ. մենք առանց գլահիկը մեր բերանը ունենալու՝ գրիչ շարժել չենք կրնար»:

Ճիշտ է որ ծուխը մտաւորական աշխատութիւնը կը դիւրացնէ: Գաղափարներ՝ իրարու կը յաջորդեն և իրարու հետ կը ներգաշակուին: Եթէ գլանիկը պակսի, պէտք է սաստիկ ջանք թափել, որ սակայն ստէպ արդիւնաւոր ալ չըլլար, և տողերը իրարու հետ լաւ շաղկապուած դուրս չեն գար: Անհրաժեշտ սիկառեղ փնտռել հարկ կ'ըլլայ:

Գրեթէ ամէն թոյները զրգոյչ են: Երեսով իրաւունք ունի թէ և ծխախոտը կը փնտռէ և սակայն զմարդ կը զրգոյչ և առակ կ'ընէ մտաւոր աշխատութեան: Ինչպէս ասիոն կըլլորը կը թունաւորուի, սակայն իւր նպատակին կը հասնի. այսպէս ալ ծխողը: Ու թէ և թունաւորուած վիճակի մերձ գտնուի՝ զգացած փոքրիկ անհանգստութիւնները բանի տեղ չի դնել ու կ'ըսէ. «Ի՞նչ փնտս ունի ծուխը. կը ծխեն և բնաւ չեմ նեղուիր, այլ մանաւանդ լաւ կ'աշխատիմ»։ Վայ չափազանց ծխողներու ապագային. վասնոր թունաւորումը շատ կնճռու է. թթուութեան բնածխոյ, նիքոտին, զանազան տեսակ խնձա-

հոտ արտադրութիւններ, և այլն, կը քայ-
քայն գինըը, և միևնոյն ատեն ծուխը աշ-
խատասնեակին մէջ լեցուելով՝ ակնյայտ-
նի ծխողին թոքերուն կը փնասէ:

Միախոտը զրգոիչ նիւթ մ'է. ըստ ֆէրէ
բժշկին, ծխախոտը կը ներգործէ դնդե-
րային աշխատութեան վրայ, ներգործու-
թիւն մը որ՝ անշուշտ հոտոտելեաց շղերու
զրգուամէն առաջ կու գայ: Գլաբարէտ և
իգաիւփիչ բժիշկներն ալ՝ փորձով իմա-
ցած են ծխախոտի ներգործութիւնը՝ գա-
ղափարներու յարակցութեան վրայ: Իրենց
փորձը կը կայանար՝ ըստ կարելոյ փու-
թով ընկերացնել տալ յարմար բառ մը՝
թուղթի վրայ գրուած ուրիշ բառի մը:
Պատասխանելու ատեն, փորձողը ժա-
մանակաչափի մը կոճակը կը սեղմէր և ա-
նով՝ ենթակային մոաւորական աշխա-
տանքի տեղութիւնը կը հասկնար: 17 օր
շարունակ միևնոյն ժամուան մէջ փորձե-
րը կը կատարուէին՝ կէս ժամ տեղու-
թեամբ. և նոյն իսկ առաջարկուեցաւ ա-
մէն անգամ 150 բառ յարակցել. զոյգ
օրերուն մէջ՝ առաջին հարիւր բառերը յա-
րակցելու տեղութեան ատեն, ենթակա-
ները երկերկու գլանիկ կը ծխէին:

Արդիւնքը շատ բացայայտ էր և են-
թադրուածէն աւելի յատկանշական. յա-
րակցորդութեանց միջին տեղութիւնը,
մաներկրորդ մը՝ 50 էն 70 հարիւրերորդ
մասին կը համապատասխանէր: Երբ են-
թական կը ծխէր, յարակցորդութեանց
տեղութիւնը աւելի կարճատե 4'ըլլար,
ըսպէի մը 5էն 10 հարիւրորդամասն: Այս
դիտողութիւնները՝ 17 օր կանոնաւորա-
պէս՝ միևնոյն արգասիքը տուին: Հետեա-
բար ծխազլանիկներու ներգործութիւնը
յայտնի կ'ըլլար յարակցորդութեան ժա-
մանակի հաստատուն տեղութեան մը
նուազելովը: Որ է ըսել. ծխախոտը մտա-
ւոր աշխատութիւնը կը դիրացնէ:

Այս փորձերը կ'ապացուցանեն, թէ
ինչո՞ւ ծխողները (առանց պատճառը գիտ-
նալու) իրենց գլանիկները բերնին մէջ
կ'ունենան՝ երբ շարունակական աշխա-
տութեան մը կը ձեռնարկեն: Կը ծխեն

զրգուելու համար, ինչպէս ուրիշներ՝
միևնոյն նպատակի համար, չափազանց
սուրճ կը խմեն:

Հաստատենք ծխազլանիկի զրգոիչ յատ-
կութիւնը, բայց չի հռչակենք զայն, վասն
զի՝ անգամ մը ևս կ'ըսենք թէ, ծխախո-
տը շղային դրութեան համար կատարեալ
թոյն մ'է:

M. de Parville.

Հ. Ն.

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՎԵՐՋԸ

✽ ✽

Puiseux աստղաբաշխը մոլորակներու
վախճանիկ վրայ նոր տեսութիւն մը կը
պարզէ՝ վերջերս:

Անցեալ դարու աստղաբաշխներն և երկ-
րաբաններն ժխտած էին թէ երկիրս կա-
րող էր յանկարծական վախճան մ'ունե-
նալ: Եւ սակայն աստղերու վրայ եղած
ժամանակակից դիտողութիւնները կը հաս-
տատեն որ՝ յանկարծական փոփոխութիւն-
ներ կը տեսնուին երկնային զանազան
մարմիններու մէջ: Եւ որովհետեւ Արեւը ու-
րիշ աստղերու նման՝ աստղ մ'ալ ինքն
է, յայտնի է որ այն երեւոյթները՝ որոնք
հեռաւոր աստղերու վրայ կը նշմարուին,
կարելի է նաև մեր գրութեան մէջ ալ
տեղի ունենան:

Մինչև ցարդ արեւու ջերմութեան և
լոյսի մասին տրուած բացատրութիւնները
զանազան են: Խօսուած է որ արեւու մէջ
քիմիական հակազդեցութիւններ և զան-
գուածի ներքին շարժումներ տեղի կ'ունե-
նան. նկատուած է բազմաթիւ մէտէոր-
ներու բաղիւսմը՝ որոնք Արեւու վրայ կը
զահաւիթին. ընդունուած է որ՝ կարելի է
նաև թէ Արեւն ինքնին կը կծկի՝ ուսկից
կը ծնանի իր ճառագայթող զօրութիւնը:
Եւ սակայն ըստ Innesի նոր ուսումնասի-
րութեան, Արեւու արդի ձկտումը կծկի-
չէ, այլ ընդլայնի և լուծուի. և այս ոչ

միայն ամենաբարձր ջերմաստիճանի մը մէջ, այլ նաև արտաքոյ կարգի սաստիկ ճնշողութեան մը տակ, «Այս զօրութիւնը որ Արևու մէջ կը ներգործէ, կ'ըսէ Puisseux, դեռ իւր արգաս' քննրու ամբողջութիւնը պարզած չէ և շատ լաւ կարելի է որ ահաւոր անակնկալի մը զմեզ առաջնորդէ: Աստղերուն հետ բաղդատելով Արևը՝ որուն զանգուածը և խտութեան աստիճանը մեզի մերձաւորապէս ծանօթ է, տեսակ մը զարտուղութիւն կը թուի, քանի որ ցարդ եղած դիտողութիւններէն կը հետևի որ՝ մեծ զանգուած մը և մեծ խտութիւն մը իրարու հետ չեն համաձայնիր: Հետեաբար Արեգակը կասկած կու տայ թէ անհաստատ վիճակի մը մէջ կը գտնուի. անբնական վիճակի մէջ եղող ենթակայի մը կը նմանի, որ կազմուածքի ախտաւորութենէ մը բռնուած ըլլալով՝ կարելի է որ վայրկեանէ վայրկեան տեղի ունենայ յանկարծական ճգնաժամ մը՝ շատ աւելի վտանգաւոր, քան ինչ որ իւր շրջապատակին ճառագայթները, ելունդաւորութիւնները, բոցերը և բիծերը կը ներկայացնեն»:

Եւ ահա՛, այս զարհուրելի ժամանակամիջոցի մէջ, յորում ազգ ազգի վրայ, և բազառորոշիւններ՝ բազառորոշեանց վրայ ելած են, թերևս աշխարհիս վերջաւորութեան զարհուրելի տեսարանի մը առջև կը գտնուինք, որ է ըսել Արեգակն (և գուցէ մոլորակներու ալ) պայթումին: Բայց մեր այդ դրութիւնը, որ և է պահուն, կրնայ կործանիլ, այդ ահաւոր պայթումին հետեանցով. նման այն պատահարներուն՝ որ աստղի մը մէջ կը հանդիպին. որ է ըսել՝ յանկարծական միգամածի վերածուիլ:

Հ. Ն.

ՓՈՔՐԻԿ ՔՈՅՐԵՐԸ

Լիտոյ՝ Վինետկոյ լճակին այն հմայիչ վայրն է՝ ուր ծովային բաղնիքներու եղանակին, աշխարհիս մեծատունները և աշխուականները բազմութեամբ կը դիմեն:

Grand Hôtel des Bainsի ճաշարանին մուտքին վրայ կազմուած էր ազդագիր մը, յորում կ'ըսուէր թէ «Ծերերու Ապաստանարանին ինպաստ, փողբիկ Գոյրեք հաւաքոյթի պիտի գան»:

Խնճոյքի առաջին և երկրորդ զանգակի նշաններուն, գրեթէ ամէն բաղնիքները զուարթութեամբ և աշխուժիս սեղանատուն փութացին: Բարձր դասակարգի այրերը՝ կուրծքի լամբակին վրայ թարմ ծաղիկներ ունէին, իսկ կիները իրենց շքեղ արդուզարդին մէջ կը ճխային:

Վերոյիշեալ ազդագրին դիմաց, գրեթէ ամէն ոք ժպիտ և խօսակցութիւն ընդհատելով, ակնարկ մը նետելէ վերջ՝ դիմազերծ թիով արտայայտութիւն մը ցուցադրեցին: Կ'երթար՝ պտուղներու բուրգերով և վարդերու փունջերով զարդարուած սեղանին երկայնքը տեղ գտաւելու:

Շատ չանցած՝ ամէնուն խօսակցութիւնը ողորմութիւն հաւաքուելու ազդագրին վրայ դարձած էր, և հակառակութեան ստուերը համակելով ամէնուն սիրտը, կը բողբոջէին բաղնիական պանդոկներու հիւրերուն՝ սոյն ոճով շահագործելուն դէմ:

— Ա՛յ ձանձրացա՛յ, կ'ըսէր մանկամարդ տիկին մը քովինին, վաղը վերջ կու տամ բաղնիքներու: Հոս գալէս ի վեր այս երրորդ մուրդողութիւնն է որ տեղի կ'ունենայ: Հաւատա՛ տիկին, ստակալմեցաւ..... Պանդոկը ահաւորապէս սուղ, բաղնիքներու, բժշկներու, ծառաներու վրձարուձեւերը կրկին գին, հետս տանելիք վենետկեան յիշատակները թանգ, և ասոնց վրայ աւելցուր ուրիշ մանր մունր հազար ու մէկ ծախսերը, ստուգելի կրեւսոս իսկ պիտի անանկանար հոս: Եւ ահա՛, կու գան նաև անընդհատ՝ խեղճ ու կրակ

հաստատութեանց համար մեզմէ ղրաքներ մուրալու:

— Իրաւունք ունիք տիկին, լիւրի հաւաքայն եմ ձեզի, սիրելի տիկին, կը կրկնէր աջակողմեան ընկերուհին:

— Ես, կը շնորհէր հաստատարեալ պարոն մը, կ'ընդունիմ Ապաստանարաններու, Աշխատանոցներու, Սփոփարաններու կարեւորութիւնը, և սիրալոյսար ամէն տարի իմ բնիոնս չեմ զլանար, բայց անոնցմէ դուրս՝ կը փափաքեմ որ Փոքրիկ Քոյրերը զիս անհանգիստ չընեն:

— Շատ տարօրինակ կը գտնեմ, աւելցուց ուրիշ մը, որ հոս օտար եկուորներէ անընդհատ նպաստներ կը մուրան. մինչդեռ պէտք են մտածել որ օտարականները հոս գալով՝ արգէն տեղական առուտուրին մեծապէս կը սատարեն: Եւ դարձեալ ամէն մարդ կրցածին չափ՝ իւր ծննդավայրին աղքատներուն և բարեգործական հաստատութիւններուն կը նպաստէ. բայց հոս անծանօթ հիւրերէ ողորմութիւն մուրալին՝ անմխտելի զեղծում մը կը նկատեմ:

— Oh! yes? զեղծում, զեղծում, կը բացազանչէին խումբ մը անզգիացիներ՝ ամէն տեսակ ձայներու ելեւէջներով, միշտ դրամ տալ, դրամ նուիրել մենք...:

— Այո, դուք միշտ կը հաճիք ղրաքնիդ ձեր զրպանին մէջ պահել, կամացուկ մը մրմուռաց երիտասարդ սպայ մը, և ապա բարձրաձայն. — Իմ կարգիս, ես համոզուած եմ որ՝ մարդս ամէն տեղ երբ թըշուառներու հանդէպ գտնուի, պէտք է կարողութեան համեմատ ողորմիլ...: Եւ մենք որ կեանքը վայելելու, տեղւոյս գեղեցկութիւններով հմայուելու համար հոս եկած ենք, ուրիշներէ աւելի պարտական ենք զթալ՝ յիշելով որ շատ շատեր չբաւարարութեան մէջ կը տառապին:

— Եւ սակայն, պարոն, ես ալ համոզուած եմ որ թշուառութիւններու մեծամասնութիւնը ախտերու հետեանքներ են:

— Կրնայ այդպէս ըլլալ, բայց չէ՛ կարելի ժխտել որ բազմութիւն մը արհեստաւորներու անխնայաբար աշխատելով՝ եւ

երիտասարդութիւնին մաշեցնելէ վերջը, ծերութեան ատեն ապրուստին հարելու զօրութիւնը կորուսած կ'ըլլան: Եւ որովհետեւ ես բարակը մանող չեմ՝ կը խորհրդածեմ որ՝ ստուգել թշուառներ են անոնք, որոնք անկարող են ինքզինքնին հոգալ: Հրամանքնիդ ինչ կ'ըսէք, պարոն, հարցուց ձախակողմեան սեղանակցին:

Սեղանակիցը լուռ ու մուռ մտիկ ընող Բրոֆէսոր մըն էր, բարձրահասակ, նիհար, դեղնազոյն և խիստ յօնքերով: Սա հարցապնդողին կարեկից նայուածք մը նետելով, սա՛ չոր և ցամաք պատասխանը ուղղեց:

— Ես վստահ եմ որ, եթէ ո՛ր և է մարդ հաստատակամութիւն ունենայ և գիտնայ խնայողութեամբ ապրիլ, կեանքի ասպարէզին մէջ կը յառաջադիմէ և իր ապագան կ'ապահովցնէ: Հետեաբար ես շատ մը Բարեգործական կոչուած Հաստատութիւնները աւելորդ գտնելէ զատ՝ փնասակար ևս կը նկատեմ, քանի որ անոնց մէջ դատարկապարտներ մնուցանելու համար, Փոքրիկ Քոյրեր կամ նմաններ՝ իրենց անձնական շահագործութեանց բոյներ կը ստեղծեն:

Յաթուոյ խօսուած այս պատգամէն վերջ, ամէնուն խօսակցութեանց և խորհրդածութեանց նիւթը յանկարծ փոխուեցաւ, վասն զի ճաշասրահը նոր մտնող մը՝ ծանուցած էր թէ սոյն վարկներին Պանդոկ մտած էր ոտու իշխանագուն մը՝ բազմութիւն հետեւորդներով: Ո՛րքան տարօրինակ էին կարկուտի պէս տեղացող հարցումներն և խորհրդածութիւնները:

Քանի մը վայրկեան վերջը՝ ոտու իշխանագունն ալ մոռցուած էր. կը խօսուէր ու կը վիճաբանուէր թատերական բեմի վրայ նոր տեսնուած երգչուհւոյ մը վրայ. քննադատութիւններն իրարու շատ հակասական էին. ոմանք կը զմայլէին ձայնին զգայնութեան վրայ, այլք ընդհակառակն՝ միայն շարժուածքները շնորհալի կը գտնէին, և այլն: Անկէ յետոյ գիտիներու ազդեցութեան տակ՝ առօրեայ մնտիտաբանութիւնները մէկտեղ քաշած էին և մեծ ոգևո-

րութեամբ կը ճամարտակէին, երբ ճաշաւորահին զոնները բացուեցան ու Երեւոյն ու Աղջատաց ծառայող երկու Գթութեան փոքրիկ Քոյրեր ներս մտան:

Առաջին տարեց էր, բարձրահասակ, տեղայն, համեստ՝ բայց ոչ երկչոտ քայլերով. սեղանի մէկ կողմէն միւսը՝ անայլայն կ'անցնէր և բաղնիկը օտարականաց կ'երկնցնէր ողորմութեան պնակիկը: Դիմագծի քաղցր արտայայտութեամբ, մայրաքաղաքով ժպիտ մը շրթունքներուն, զըլխու մեղմ խոնարհումով և արժանապատուութեամբ՝ իւրաքանչիւր բարեբարի շնորհակալութիւն կը յայտնէր:

Երկրորդը մատաղաշ տարիքի մէջ էր, նիւհար և նազելի շարժուածքով, սև շղարշով սրտողում՝ պիտակ գլխանոցին մէջ, իւր այտերը ամբոյնալէն նուռի պէս շառագուռած էին: Հիւրերու հետաքրքիր նայուածքը որքան սաստկութեամբ անոր կը հետևէր, ինքն ալ այնքան յամառութեամբ աչքերը ամփոփ վար բռնած էր, և ողորմութեան պնակիկը բաղնիկներուն երկարած ատեն՝ ձեռքերուն զոզոթնէն կը հասկցուէր՝ որ իւր սրտին յուզումը ինչ աստիճան սաստիկ էր:

Կէս ժամ առաջ, այդքան հակակրօնութեամբ փոքրիկ Քոյրերու գործին դէմ խօսողները, ի տեսիլ իրենց պատկառելի համեստութեան, չի տատամսեցան քսակներն լայն բանալու, և յանուն Աստուծոյ և յանուն թշուառ մարդկութեան՝ իրենց երկարող պնակիկներուն մէջ գետեղելու ոսկի կամ արծաթ՝ դրամներ:

Գթութեան քոյրերն ալ գոհութեամբ սեղանի երկայնքէն կը յառաջէին և օտարական նպաստատու հիւրերու դրամ ձեռքելուն ատեն՝ անուշիկ ձայնով շնորհակալութիւննին կը յայտնէին:

Շնորհալի երկչոտը՝ քաջալերութիւն կ'առնուր և կ'ուրախանար տեսնելով իր պնակիկին առատ հունձքով ծանրաբեռնիւր՝ ի նպաստ Անկարող Երեւոյն:

Սոյն պահուն պնակիկը մօտեցուցած էր Բրօֆէսորին, որ ի զարմացումն ներկայից՝ իրեն երկարած դրամի ափսէն իրմէն հե-

ռացուց ձեռքովն, ու վանկ առ վանկ շեշտելով բարբառեցաւ.

— Եւ ո՛չ իսկ զանգ մը կու տամ, ո՛չ ձեզի և ո՛չ ալ ձեր պատասխանից: Երբ մի՛ կենաք, աշխատեցէ՛ք և հասարակաց ողորմութեան կարօտ չէ՛ք մնալ:

Դրամի տեղ՝ ափսէին վրայ ինկաւ փոքրիկ Մայրապետին հրատապ արտասուքը՝ որ առաջին անգամ լսելով այդպիսի բացառնչութիւն մը, չէր կրցած սրտին յուզման յաղթել. բայց անմիջապէս ներդաշնակ ձայնիկովը պատասխանեց.

— Շնորհակալ եմ ձեր բարի խորհուրդին. ի փոխարէն՝ Աստուած զձեզ վարձատրէ:

Գթութեան քոյրը յուզուեցաւ ի պնակիկ երկարեց վերայիշեալ սպային: Սա վսեմութեամբ ոտք ելաւ, ցոլացող գոհարար տատակներն վրայ ոսկի մը գետեղելով խօսեցաւ.

— Սիրելի Քոյր, ի սրտէ կը ցաւիմ՝ ձեր բարի ձերեւուն ի նպաստ՝ աւելի մեծ նուէր ընել չկարենալուս. սակայն թոյլ տուէք ինձ, սեղմեմ ձեր ձեռքը ի նշան գնահատումիս ձեր անձնուրաց գործունէութեան, որ ձեր ազնիւ ընկերուհիներով շատ մը թշուառներու արտասուքը կը ցամբեցնէք:

Մայրապետը ժպտուն՝ գլուխը բարձրացնելով՝ զողող մատները երկնցուց սպային: Սա միայն այն պահուն ճանչցաւ դիմացի անձնաւորութիւնը և յուզուած աղաղակեց.

— Զմի կը տեսնեմ... Դո՛ւ Մարգիտահի Անկի... և արտաբերեց իտալական բարձր ազնուականութեան ազգատոհմի մը անունը ու ծնեցաւ՝ ամենախորին յարգանք համարեց ձեռքը:

Այս անակնկալ յայտնութեան վրայ, Գթութեան քոյրը զոն աւելի շիկնելով և իւր կրօնական առաքնութեան մէջ յուզուելով, ահապարեց խոյս տալ և միանալ մուրացիկ ընկերուհիներուն քով:

Միջադէպը ամէնուն ուշադրութիւնը զբաւած էր և Մարգիտահի Անկիին պատմութիւնը բերնէ բերան կը ծաւալէր: Ո՛հ,

ստուգիւ կաթողիկէ կրօնաւորական կարգերու մէջ որքաններ կան՝ որոնք ծաղիկ հասակի մէջ, տոհմային պանծալի տիւղոսները, ծնողական հարստութիւնը, կեանքի վայելքը մերժելով՝ ինքզինքնին Աւետարանական խրատներու խստութեան կ'ենթարկեն, անծանօթ և արհամարհեալ մնալը յանձն կ'առնեն մարդասիրական սուրբ գործերու հետամուտ ըլլալով:

Բրոֆէսորն ալ այս իրականութեան առջև ապշահար մնաց, և անգամ մ'ալ հասկցաւ թէ որքան սխալական էր իւր վարդապետական տեսութեանց մէջ:

Ինքնաբերաբար մղուեցաւ դէպ ի դուռը, և դեռ փոքրիկ ֆոյրը ճաշարահէն դուրս չելած՝ դիմաւորեց զինքը, ու մի և նոյն չոր ցամաք շեշտովը գոչեց.

— Ներեցէ՛ք ինձ, ազնիւ Մարգիգուհի, եթէ առանց զձեզ ճանչնալու՝ գէշ դատողութեան մէջ ինկայ: Կը խնդրեմ՝ մի՛ մերժէք նուաստիս քաւութեան բնիւնը:

Խօսելուն ատեն՝ ջանաց 100 ֆրանքնոց թղթադրամ մը ծածկել ւսփռէի արծաթնեւուն տակ:

Առաքինութիւնը դարձնել տուաւ փոքրիկ ֆրոշ նազելի աչքերը Բրոֆէսորին վրայ, որուն կրկնեց.

— Շնորհակալ եմ, շնորհակալ...:

Եւ Համալսարանի Ուսուցչապետը ամենուն կրկնեց՝ թէ բնաւ ինքզինքը այնքան երջանիկ զգացած չէր, որքան փոքրիկ ֆրոշ իրեն տուած այդ չքնաղ դասին անուշ նայուածքովը:

Հ. Ն.

ՅՈՒՆԻՍԿՈՒՆԻՏԻՆԻ

ՈՐ Կ'ԱՆՅՆ ԻՆՆ...:

Իմ մանկական քաղցր օրերուն յուշիկներն Ներկայացան իսկոյն մուգին խորքին մէջ, Եթեադեցան ինձի մի պահ, հեզեցին,

Թողին զիս՝ անցաւ...:

Յիշեցի ես զուրգուրանքներն մայրիկիւ, Իմ օրբանիս շուրջ իւր հրգած մեղեդին, Ոտնափոխիկ իմ առաջին քայլիկներս.

Լացի, և անցան...:

Մըտքիս խորին ըզլիչներէն ժուրեցին Անցեալ անոյշ կեանքիս մեղրէ բեկորներ. Սակայն անոնք ալ առթեցին դառնութիւն, Լըքին ու անցան...:

Յիշեցի ես՝ արեւմտեան ժամերուն, Խոկումներու քաղցրութիւնները համակ, Սակայն անոնք ալ կեանքին ետ սահեցան Գնացին ու անցան...:

Մըտածեցի նորաբողոք ծաղիկներն, Թըռչիկներուն դայլայիկները յուզել, Տեսայ, աւաղ, որ անոնք ալ ինձի ետ, Ու՛, պիտի անցնին...:

Կ'ԵՄՆԵՐԻՆ ԻՆՆ

Այս եթէ ես կարենայի բարձրերէն՝ Սառսնելով վայելիլ կեանքն աշխարհին, Եւ յանձնէի թեւերուն քաղցր սուգին Իմ հրաժեշտի նուակ ողբոյններս սէրերէն:

Եթէ հրեքէ կարենայի կեանքի՝ Մենասէրի յաճախ անցով շափողին, Եւ լըռութեան պաշտամունքին մէջ անցնի, Վերաբարձ կեանք մ'արժանիքի ըսկըսիլ:

Թէ մենութեան մէջ յըզացող երկերով՝ Գազափարի գըրօշակիր մ'ըլլայի, Ու թըլփայրդ խաւարին մէջ քանայի Կոյր աչքերուն Լոյսի ռանիւր ապահով:

Ո՛հ այն ատեն ես երջանիկ առ յաւէտ, Սըրտիս բոլոր ըզձանկներովս աղլըցուն, Պիտ՝ ուղղէի ողջոյսն օսին իրերուն. Եւ վայելի կեանքին ծաղիկն խնկաւատ:

Դեկտ. 1916

ԺԻՐԱՅԲ